

Otto van Egmond, heer van Keenenburg, Schipluiden en Maasland

Een van de belangrijkste inwoners van Midden-Delfland is Otto van Egmond geweest. Hij leefde van 1522 tot 1586. In deze lesbrief wordt uitgelegd wie hij was en wat hij gedaan heeft.

Otto van Egmond, heer van Keenenburg

1. Wat is zijn afkomst?

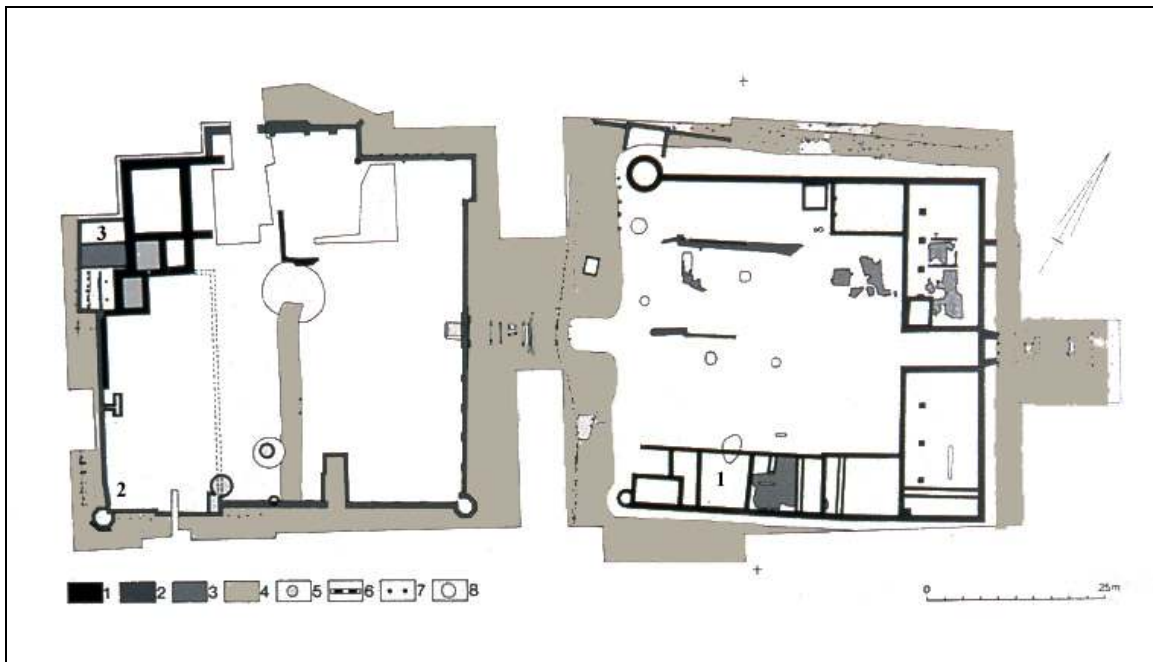
In 1568 liet de Spaanse landvoogd Alva in Brussel de graven Egmond en Hoorne onthoofden. Hiermee begon de Tachtigjarige Oorlog in de Nederlanden. De graaf van Egmond was een verre neef van Otto van Egmond. Dit betekent dat ze lang geleden dezelfde voorvader hadden, namelijk Kwade Wouter van Egmond. Deze woonde in de plaats Egmond in Noord-Holland.

Vanaf 1572 zette Otto van Egmond zich in voor de strijd tegen Spanje.

De ouders van Otto van Egmond waren Adriaan van Egmond en Henrica Heerman van Oegstgeest. Zoon Otto van Egmond werd omstreeks 1522 geboren. Zij hadden ook nog een dochter Cornelia. Vader Adriaan van Egmond trad op als luitenant-stadhouder van Holland. Dit betekende dat hij een van de hoogste militairen in Holland was. Hij woonde met zijn gezin in het kasteel Keenenburg te Schipluiden. De familie ging naar de kerk in de Dorpsstraat. Adriaan van Egmond stierf in 1533 en liet voor zijn zoon veel land na in Delfland. Omdat Otto toen nog minderjarig was, regelde zijn oom Bartholomeus van Egmond een aantal jaren voor hem alle zaken.

2. Keenenburg

Het kasteel Keenenburg werd kort na 1411 gebouwd. Het bestond uit een hoofdburcht en een voorburcht. Het was een van de grootste kastelen van Delfland. De sloop vond in 1798 plaats.

De fundamenteën van het kasteel Keenenburg zijn in de vorige eeuw opgegraven. Hierboven zie je de plattegrond van de hoofdburcht (links) en van de voorburcht (rechts). Ze waren allebei omringd door een gracht. De grijze delen van de gracht zijn onderzocht. Langs enkele gebouwen van de voorburcht (nummer 1) werden hoefijzers gevonden. Dit betekent dat hier paardenstallen waren. Gewoonlijk woonde het personeel van het kasteel op de voorburcht. Hier werden ook de rijkdommen gestald en de voedselvoorraden bewaard.

De adellijke familie verbleef op de hoofdburcht. In de gracht bij het kleine torentje lag veel kinderspeelgoed. Hier was de kinderkamer (nummer 2). In de gracht bij de hoofdtoren lagen veel scherven van borden en glazen. Ook werden hier lepels en messen gevonden. Op deze plaats bevond zich de hoofdkeuken van het kasteel (nummer 3).

De plattegrond laat zien dat de Keenenburg een heel groot kasteel is geweest. Rechtsonder op het kaartje met de plattegrond zie je een schaal van 0 tot 25 m.

Opdracht 1: Bereken de lengte en de breedte van de hoofdburcht en de voorburcht.

hoofdburcht: x meter

voorburcht: x meter

Hoe breed was de gracht tussen hoofdburcht en voorburcht? meter

3. Vrouw en kinderen van Otto van Egmond

Omstreeks 1542 trouwde Otto van Egmond met Agnes Croesink. Zij was een dochter van Jacob Croesink en Sandrina van Cruijningen. Ook de familie Croesink had hoge functies en bezat veel grond. Hun stamhuis stond in Rijswijk. In Den Haag bezaten de Croesinks een groot huis aan de Vijverberg, tegenover het Binnenhof. Otto van Egmond en zijn vrouw hadden aan het Noordeinde in Den Haag ook een grote woning. Deze woning lag schuin tegenover het tegenwoordige werkpaleis van koningin Beatrix. Omdat Otto veel werk in Den Haag had, was het handig om daar een huis te hebben.

7. **Jan** was een hoge militair in het Staatse Leger. Als luitenant-kolonel hielp hij mee om het oosten van Nederland van de Spanjaarden te bevrijden.
8. **Henrica** trouwde met Philips van der Aa, die ook meevocht met de Prins van Oranje.

Opdracht 3: Hoeveel kinderen van Otto en Agnes waren rechtstreeks of als echtgenote bij de oorlog tegen Spanje betrokken? Antwoord:

4. Bezittingen van Otto van Egmond

Naast zijn kasteel in Schipluiden en huis in Den Haag bezat Otto van Egmond ook veel land. In de omgeving van Schipluiden had hij bijna 75 hectare. Hierdoor was hij grootgrondbezitter. Daarnaast bezat hij de visserijrechten van Maasland. Dit betekent dat hij recht had op alle vis uit de vaarten. Hij verpachtte dit recht aan enkele bewoners, die hem hiervoor geld en verse vis moesten leveren. Otto van Egmond kreeg ook de tienden van het land rond zijn kasteel. Elke tiende zak graan was voor de kasteelheer, evenals elk tiende calf of elk tiende lammetje. Otto bezat het recht om zwanen te houden. De graaf gaf dit recht in het verleden aan ridders die hem in de oorlog hielpen. Het zwanenrecht toont aan dat de bewoners van een kasteel belangrijk waren.

Opdracht 4: Hoe zie je op de afbeelding hieronder dat de bewoners van de Keenenburg het zwanenrecht hadden?

5. Otto van Egmond als hoogheemraad

Van 1547 tot 1586 was Otto van Egmond hoogheemraad van Delfland. Het hoogheemraadschap van Delfland bestaat nog steeds. Een hoogheemraadschap zorgt ervoor dat er geen overstromingen in een gebied komen. De dijken moeten daarom goed onderhouden worden. Als het veel regent, moet het water snel naar zee worden afgevoerd.

Toen Otto van Egmond hoogheemraad werd, moest hij beloven dat hij zich zou inzetten voor het droog houden van het land. In 1574 deed hij ineens het tegenovergestelde. De Spanjaarden belegerden Leiden. Als deze stad Spaans zou worden, zou ook Delft, de woonplaats van Willem van Oranje, gevaar lopen. Een middel om de Spanjaarden te verdrijven was het water. Otto van Egmond steunde Willem van Oranje om de dijken door te steken en het land onder water te zetten. Deze maatregel had succes. Op 22 september 1574 moesten de Spanjaarden vanwege het opkomende water Schipluiden verlaten. Op 3 oktober 1574 stopten ze ook met het beleg van Leiden. Dankzij het water werden de Spanjaarden uit een groot deel van Holland verdreven. De boeren waren boos, omdat ze enkele jaren hun land niet konden gebruiken. Otto van Egmond zorgde ervoor dat ze in die tijd geen belasting hoefden te betalen.

Opdracht 5: Hieronder zie je een overzicht van dagen dat Otto van Egmond als hoogheemraad voor Delfland werkte. We kijken naar de jaren 1551-1556.

Wat is het drukste jaar?

Wat is de drukste maand?

Jaar	totaal	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
1551	21	-	-	2	4	-	3	2	2	3	3	1	1
1552	63	5	4	8	6	3	4	7	7	11	5	2	1
1553	26	-	2	4	1	2	2	6	2	4	1	1	1
1554	40	1	1	5	3	1	6	11	1	4	5	2	-
1555	43	1	-	5	5	2	8	10	3	2	6	1	-
1556	39	5	-	6	3	2	4	6	2	5	4	1	1
	232	12	7	30	22	10	27	42	17	29	24	8	4

6. Otto van Egmond als lid van de Staten van Holland

Holland bestond vóór 1795 uit Noord- en Zuid-Holland samen. Zo'n gebied heette toen gewest. Nu wordt de naam provincie gebruikt. Otto van Egmond heeft van 1544 tot 1586 in het bestuur van Holland gezeten. Hij vertegenwoordigde in dat gewest de ridders en de bewoners van het platteland.

Otto was een goede spreker en onderhandelaar. Daarom mocht hij regelmatig de belangen van Holland verdedigen in de Staten-Generaal te Brussel. Dit was het bestuur van alle gewesten van de Nederlanden. Het hoofd was Karel V en later Filips II. Omdat zij ook koning van Spanje waren, lieten ze het bestuur van de Nederlanden over aan een landvoogdes. De bekendste is Margaretha van Parma. Vele malen heeft Otto van Egmond in Brussel met haar gesproken. Hij maakte zich zorgen over het voedseltekort in Holland. Dit was niet nodig, omdat de graanhandelaren in Amsterdam veel voorraden hadden. Zij hielden het graan vast om de prijs te laten stijgen. Hoe schaarser een product, hoe hoger de prijs. Margaretha dwong de handelaren om hun graan te verkopen.

Otto van Egmond sprak met haar ook over de vervolging van ketters. Naast de katholieken kwamen er steeds meer protestanten. De Spaanse koning wilde graag

één katholieke kerk houden en liet andere gelovigen ombrengen. Willem van Oranje en Otto van Egmond pleitten voor verdraagzaamheid. Zij vonden dat de mensen zelf mochten bepalen wat ze wilden geloven.

De honger en het gebrek aan vrijheid leidden tot de Tachtigjarige Oorlog. Otto van Egmond koos de kant van de Opstand tegen Spanje. Hij steunde Willem van Oranje in deze strijd. Hierdoor verloor hij tijdelijk zijn kasteel in Schipluiden en zijn huis in Den Haag aan de Spanjaarden. Hij trok zich met zijn vrouw terug in Delft. Hier voerde hij in de eerste jaren van de Opstand bijna dagelijks overleg met Willem van Oranje. Hij haalde in Delfland geld op voor de strijd. Zelf was hij een van de belangrijkste geldschieters voor de oorlog tegen Spanje. Ook zorgde hij voor de uitbetaling van de soldaten van de Prins. Hiervoor reed hij met paard en wagen naar het front. Na het ontzet van Leiden in 1574 werd het rustiger in Holland. Buiten dit gewest ging de oorlog nog heel lang door.

Otto van Egmond was een van de trouwste bezoekers van de Staten van Holland. Zijn naam vinden we op veel belangrijke staatsstukken. Een voorbeeld is de Pacificatie van Gent uit 1576. Dit is een vredesverdrag. Hierin beloofden de noordelijke en zuidelijke gewesten te gaan samenwerken tegen de Spanjaarden. Op het staatsstuk hieronder zie je helemaal links de naam en het zegel van Guill(aum)e de Nassau (dat is Willem van Oranje) en daarnaast die van Otto van Egmond.

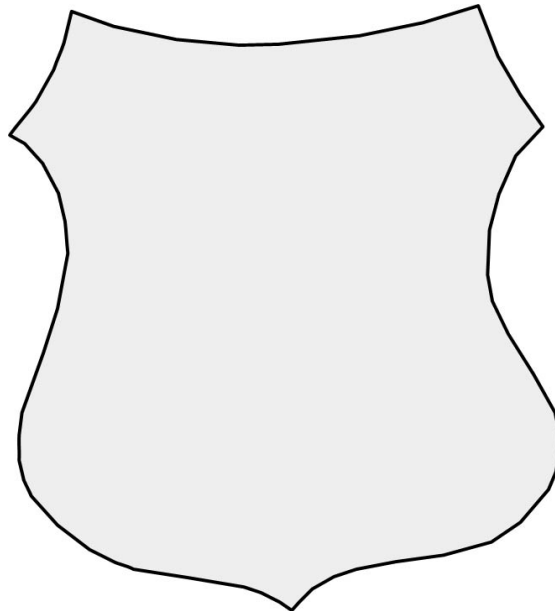
Naast een handtekening is een zegel ook een bewijs dat een tekst officieel is goedgekeurd. Een zegel is van was of klei gemaakt. Erop staat het familiewapen van een persoon of het wapen van een stad. Het vierde zegel op de foto hierboven is van de stad Dordrecht, het vijfde is van Delft.

De familiewapens van Otto van Egmond en zijn vrouw Agnes Croesink zien er als volgt uit:

Links: Het wapen van Otto van Egmond. Rechts: het wapen van Agnes Croesink. Je ziet het familiewapen van de man terugkomen in dat van de vrouw. Het wapen van Agnes bevat naast een leeuw drie kroezen, die verwijzen naar haar naam.

Opdracht 6: Ontwerp hieronder je eigen wapen. Doe het eerst op een kladblaadje.

Toen Willem van Oranje op 10 juli 1584 vermoord werd, was Otto van Egmond in de dagen erna bijna dagelijks in het Prinsenhof in Delft aanwezig. Met een aantal andere Statenleden regelde hij de begrafenis van de Prins. In de stoet van het Prinsenhof naar de Nieuwe Kerk op de Markt liepen veel belangrijke personen mee. Jacob van Egmond, de zoon van Otto, mocht het wapen van Willem van Oranje

dragen. Hij volgde na de dood van Otto van Egmond in 1586 zijn vader op in de Staten van Holland.

Jacob van Egmond draagt het wapen van Willem van Oranje in de begrafenisstoet. Dit was een eervolle opdracht. Otto van Egmond liep zelf ook mee in de stoet.

7. Otto van Egmond als ambachtsheer van Maasland en Schipluiden

In 1583 werd Otto van Egmond ambachtsheer van Maasland en Schipluiden. Hij betaalde hiervoor 3500 pond. Dit was in die tijd een heel hoog bedrag. Hij kreeg er wel veel voor terug. Het grondgebied van Maasland en Schipluiden was namelijk erg groot. De functie van ambachtsheer lijkt op die van burgemeester, maar dan met veel meer macht. Otto van Egmond werd niet alleen het hoofd van het bestuur in deze plaatsen. Hij mocht ook de schout benoemen, die zich met de rechtspraak bezighield. De inkomsten kwamen uit een belasting op de huizen en boerderijen en uit een belasting op bier en wijn. De boetes van strafzaken gingen ook naar de ambachtsheer. Met dit geld kon hij de lagere bestuurders van Maasland en Schipluiden betalen. De rest van de opbrengsten was voor hemzelf. Jacob van Egmond volgde zijn vader later in deze functie op.

8. De grafzerk van Otto van Egmond en Agnes Croesink

Opdracht 7:
Hiernaast zie je de grafzerk van Otto en Agnes.

Vul de tekst op de open plaatsen in:

HEER

VA EGMONDT

.....

HEER TOT

KENENBURCH,
MAESLANT EN

.....

STARF DEN 9^{EN}

OCTOBRIS

ANNO

ENDE VROU

.....

CROESING,

VROU TOT

.....

ETC. SYN

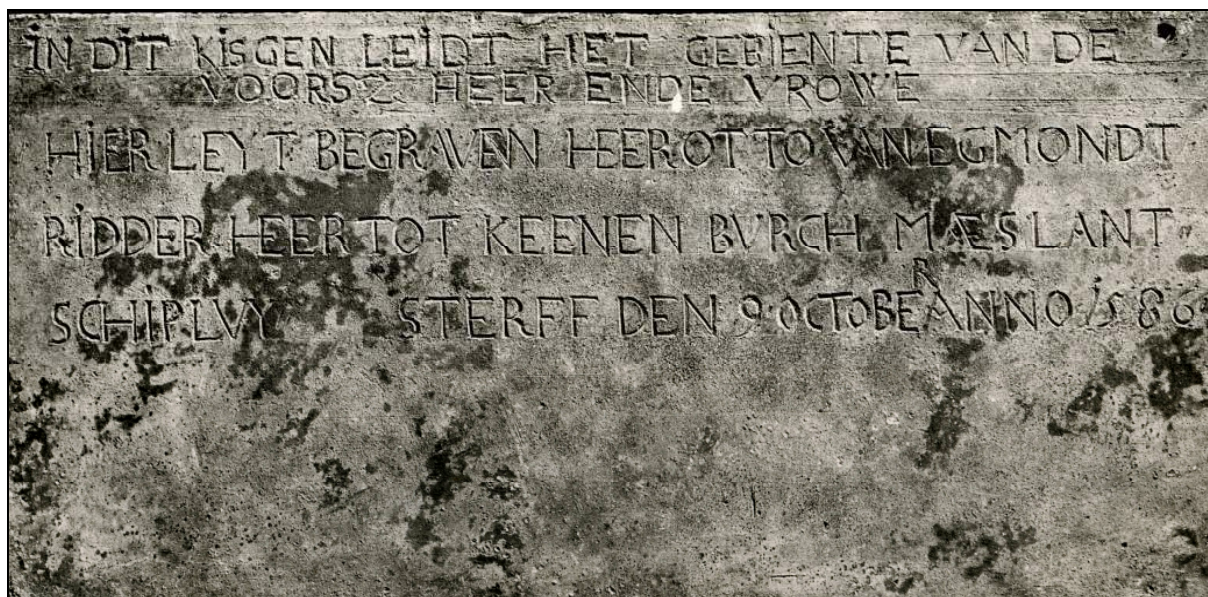
HUYSVROUVE,
STARFF DEN

22^{EN}

ANNO 1585

Agnes Croesink stierf op 22 september 1585 in Den Haag. Zij werd daar in de Grote Kerk begraven. Ruim een jaar later op 9 oktober 1586 kwam Otto van Egmond te overlijden. Ook hij werd in de Grote Kerk te Den Haag begraven.

Op 28 augustus 1616 brandde de dorpskerk van Schipluiden af. De kerk werd binnen enkele jaren weer opgebouwd. Jacob van Egmond liet in het koor van de kerk een grafkelder maken voor de bewoners van de Keenenburg. Toen de kelder gereed was, werden de stoffelijke resten van zijn ouders uit Den Haag overgebracht naar de kerk van Schipluiden. De resten werden verzameld in één doods-kist. Op de kist kwam een loden naamplaat met de volgende tekst:

IN DIT KISGEN LEIDT HET GEBIENTE VAN DE
VOORSZ. HEER ENDE VROWE.

HIER LEYT BEGRAVEN HEER OTTO VAN EGMOND,
RIDDER, HEER TOT KEENENBURCH, MAESLANT,
SCHIPLUY STERFF DEN 9 OCTOBER ANNO 1586

De gemeente Midden-Delfland heeft een zilveren erepenning laten maken met daarop het portret van Otto van Egmond (zie hierna). Deze penning wordt uitgereikt aan een persoon die veel heeft betekend voor Midden-Delfland.

Opdracht 8: Waarom heeft de gemeente voor een penning gekozen waarop Otto van Egmond is afgebeeld? Zie de afbeelding op blz. 11.

.....

.....

.....

.....

.....

Op 16, 17, 18 en 19 juni 2011 wordt aan de voet van het torentje van de Keenenburg (achter Albert Heijn in Schipluiden) een toneelstuk opgevoerd over het leven van Otto van Egmond.

Vooraf aandacht krijgen de moeilijke jaren van de Opstand van 1572 tot 1574. Het wordt een groot historisch spektakel. In Museum Het Tramstation is van 9 juni tot 20 november een tentoonstelling over het leven van Otto van Egmond te zien.

De Otto van Egmondpenning van Midden-Delfland

Samenstelling lesbrief: Jacques Moerman ©, mei 2011.

Historische Vereniging Oud-Schipluiden

www.historischeverenigingoudschipluiden.nl

Museum Het Tramstation Schipluiden

www.tramstationschipluiden.nl

Otto van Zevenderstraat 2, 2636 HN Schipluiden.

Open: woensdag, zaterdag en eerste zondag van de maand van 14.00-16.00 uur.

Eigen aantekeningen of foto's